

**TELEGRAM**

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. L(CD)-52-IX, k. 611. Originál došlého telegramu, rukopis.

a – Adresováno: Pan prezident republiky T. G. Masaryk, Topoľčianky.

b – Miesto a datum určeno na základě údajů uvedených na telegrafním blanketu.



R. Šulek T. G. Masarykovi  
Banská Bystrica, 9. září 1924

/124

pán Präzident.

Nížepodpísaní úctive prosíme, že by Ste nebol tak láskavý našej poníženej žiadosti vyhovieť, že by sme mohli byť pripustení k Vám na výsluch.

V Baňskej Bystrici, dňa 9. septembra 1924

S úplnou úctou

Šulek Rudolf, 80 % vál[lečný] inv[alida]  
Murgaš Julius, syn, 75 % vál[lečného] invalidu

Baňská Bystrica  
Mestská sprostredkovateľna práce.

župa XVIII

**DOPIS**

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. Kor-II-49. Originál, rukopis.



Sdružení slovenských odborových organizací v Žilíně T. G. Masarykovi<sup>a</sup>  
Žilina, 15. září 1924

/125

Združenie slovenských odborových organizácií v Žiline. (Z. S. O. O.).

Číslo: 162

Žilina dňa 15. septembra 1924.

Predmet: Požiadavky Združenia slovenských odborových organizácií (Z. S. O. O.).

Slovenské štátne a verejné zamestnanectvo ocitlo sa hneď v poprevratovom čase v nepriaznivom položení. Známe sú krivdy a nespravodlivosti, ktoré sa na ňom systematickne popáchali a páchajú sa na jeho úkor ešte aj dnes na Slovensku. Výkriky po náprave odznegli z úst jednotlivcov, ako hlas volajúceho na púšti. Slováci boli zo služieb hufne prepúšťaní, alebo perzekvovaní, odstrkovaní, platove krivdení, atď., atď.

Vláda Česko-Slovenskej republiky a i sem prenesené české odborové organizácie pozerali na hynúce rady Slovákov s istou ľahostajnosťou, nevšímajúc si ich zúfalého polożenia vôbec.

Existenčná tieseň, ktorá čím diaľ začínala nabývať katastrofálnych rozmerov, prinútila zamestnancov Slovákov, aby sa podľa jednotlivých rezortov organizovali do zvláštnych slovenských odborových organizácií. Tak povstali na Slovensku rôzne slovenské stavovské spolky, ktoré v medziach zákonov započali boj o vydobytie svojich zákonitých práv.

Ale vláda, i keď slovenské stavovské organizácie započali svedomitú prácu k odstráneniu zla, vyriešenie kardinálnych požiadavkov slovenského zamestnanectva stále len odďalovala, dávajúc na súriace memorandá spolkov vyhýbavé, alebo priamo záporné odpovede. Pri zopakovaní žiadostí odpovedala vôbec mlčaním, nechcejúc pristúpiť k odstráneniu nezrovnalostí, ktoré na ujmu konsolidácie pomerov na Slovensku ešte i doposiaľ jestvujú medzi zamestnanectvom českej a slovenskej národnosti.

Napríklad, spomenieme popri staropenzivistoch notároch, len samé učiteľstvo nešťátne, menovite staropenzivistov učiteľov – koľko rezolúcií a memoránd sa už podalo vláde, koľko sa už napracovalo, že sa to ľudským jazykom už ani vypovedať nedá, aby vláda porozumela vážnosti veci pre tento štát, aby hanbu a veľkú škvrnu kultúrneho sveta, ktorú už celá Európa vie, odstránila rozšírením paritného zákona čís[lo] 274/1919<sup>1</sup> i na nešťátne učiteľstvo na Slovensku; čo bolo vlastne jej povinnosťou už dávno urobiť, lebo bola k tomu samým spomínaným paritným zákonom splnomocnená – jednako nechcela a nechce porozumieť veci, ale v svojej predpojatosti stále necháva túto otázku rozjazvenú na úkor samej slovenskej školy, nedbajúc ani toho, že zaslúžilí staropenzivisti učiteľia a ich pozostalí musia pod údermi hladovej smrti biedne vyhynúť. Už sama táto jedna jediná otázka natoľko rozčuľuje a pohoršuje slovenskú verejnosť, že takéto nerozumné počínanie vlády proti slovenskému učiteľstvu ev[anjelický] biskup Zoch v jednom svojom článku, uverejnenom v „Lidových novinách“, nútený bol nazvať „zločinom proti Republike Česko-Slovenskej“.

Takéto neriešené otázky v rôznych variáciách nachodia sa aj u ostatných rezortov.

A keď jednotlivé organizácie s ich žiadosťami takto k cieľu nedospeli, životná potreba ich donútila k vytvoreniu mohutného útvaru Združenia slovenských odborových organizácií a to: Spolku slovenských baníkov a hutníkov, Spolku profesorov Slovákov, Všeodborového združenia slov[enských] kresť[ansko] soc[ialistických] robotníkov na Slovensku, Spolku slovenských poštárov, Zväzu slovenských železničiarov, Spolku administratívnych, súdobných a finančných úradníkov Slovákov, Spolku lesníkov Slovákov a Zemského učiteľského spolku na Slovensku, pomocou ktorého vzájomne a jednotne pracujú v prospech zabezpečenia svojich práv a odstránenia krívd, ktoré sa na ich členoch

ako Slovákoch dosiaľ páchali, podnikajúc všetky kroky vždy ku konsolidácii pomerov na Slovensku a týmto v prospech upevnenia základov republiky.

Ale hlas slovenského zamestnanectva i takto zostal hlasom volajúceho na púšti.

Združenie slovenských odborových organizácií za účasti vyše 7000 členov vydržovalo dňa 9. septembra 1923 manifestačné zhromaždenie v Žiline, na ktorom schválilo obsiahle memorandum z požiadavkov a krívd členstva jednotlivých spolkov. Toto memorandum zanesla 12 členová deputácia dňa 9. októbra 1923 do Prahy. Pán minister Bechyně, ktorý vtedy zastupoval predsedu vlády, deputáciu odoprel prijať, ba ani len memorandum nechcel prevziať z rúk predsedu Z[druženia] s[lovenských] o[dborových] o[rganizácií] a poslanca Antona Hancku.

Túto udalosť vysvetľujú si Slováci tak, že p. zástupca predsedu vlády úmyselne dal pocítiť, že Slováci nemajú čo v Prahe hľadať, zbytočné im je chodiť do Prahy o uplatnenie svojich práv, lebo i teraz, hoci sú v demokratickej republike, ich povinnosťou je aj ďalej poslušne a poddane slúžiť, ťarchy znášať a pokorne mlčať, ako za časov uhnetenia.

Keď deputácia videla, že zástupca vlády ani len memorandum nebol náklonný prevziať, jej členovia rozhodli sa podať ho cestou najvyššieho fóra republiky, kabinetnou kanceláriou pána Prezidenta, čo ústredie Z[druženia] s[lovenských] o[dborových] o[rganizácií] dňa 10. októbra 1923 skutočne aj urobilo.

Kancelária pána Prezidenta príjem memoranda svojim prípisom zo dňa 3. novembra 1923 čís[lo] D 5051/23 potvrdila a, hoci ho odovzdala k vybaveniu pánu minister-skému predsedovi, Združenie slovenských odborových organizácií naň ani len odpovede nedostalo, trebárs bolo aj samým predsedom Z[druženia] s[lovenských] o[dborových] o[rganizácií], poslancom Antonom Hanckom urgované v interpelácii na pána minister-ského predsedu v sneme dňa 11. apríla 1924.

Toto memorandum bolo doručené ešte i jednotlivým ministerstvám vlády, ale ani od týchto nedošlo odpovede.

Keď toto obsiahle memorandum, ako veľavýznamné podanie slovenského zamestnanectva zostalo bez povšimnutia, výbor Združenia slovenských odborových organizácií na zasadnutí dňa 6. apríla 1924 sa rozhodnul, že podá na vládu a jednotlivým rezortom vlády kratšie memorandum, ktoré bude obsahovať už len tie najdôležitejšie požiadavky slovenského zamestnanectva, úfajúc sa, že azda takto skorej bude vyslyšané a aspoň tie najdôležitejšie požiadavky budú vládou povšimnuté, čiže splnené. Toto kratšie memorandum bolo vláde a jednotlivým rezortom vlády dňa 13. mája 1924 pod čís[lo] 62 i predostreté, ale doposiaľ tiež bez všetkého výsledku.

Bez splnenia v týchto dvoch podaniach zhrnutých oprávnených požiadavkov slovenského zamestnanectva, niet pokojného života a niet konsolidácie na Slovensku. A že vláda tendenčne nechce porozumieť tejto otázke, ba slovenské zamestnanectvo zaznávajúc, úplne ignoruje, držíme si za povinnosť, aby sme Vás, pán Prezident, vtedy, keď sme sa – čo so žiaľom musíme prehlásiť – vo všetkých vrchnostiach až po samého predsedu vlády trpkó sklamali – na neblahý stav slovenského zamestnanectva úprimne upozornili a Vás jednočasne prosili, aby ste so svojim najvyšším vlivom za vybavenie hore uvedených podaní Združenia slovenských odborových organizácií v záujme

upevnenia našej republiky Česko-Slovenskej, ako hlava štátu a starostlivý otec vlasti, láskave zasadiť ráčili.

Okrem toho jednôčasne úctive prosíme o splnenie ešte i nižšie uvedených požiadavkov, na ktorých výbor Združenia slovenských odborových organizácií uzniesol sa na poslednom zasadnutí dňa 3. augusta 1924 v Žiline, a síce:

a) V súvisi so štátnym rozpočtom na rok 1925, projektuje vláda Republiky Česko-Slovenskej zníženie počtu štátneho zamestnanectva. Dľa novinových správ vláda údajne chystá prepustiť do 30 000 zamestnancov. Mali by byť všetci, ktorí dosiahli najmenej 25 služobných rokov, s prirátaním 10 rokov do postupu, penzionovaní. Združenie slovenských odborových organizácií čo najrozhodnejšie sa stavia proti prepúšťaniu Slovákov. *Vláda od prevratu pod tou zámenkou, že Slováci majú málo odborných síl, stále exponovala na Slovensko českých zamestnancov na úkor Slovákov. Dnes už mnoho Slovákov, i výborne kvalifikované odborné síly, nemôže na Slovensku dostať zamestnanie, lebo exponovanými je všetko až preplnené. Bolo by najväčšou nespravodlivosťou celého sveta, keby pri znižovaní počtu štátneho zamestnanectva ešte i z toho stále prizvukovaného nedostatočného počtu slovenských síl, boli aj Slováci prepúšťaní.*<sup>b</sup>

Preto pri znižovaní počtu štátneho zamestnanectva, bez disciplinárnej príčiny nesmie byť ani jeden Slovákom prepustený, alebo predčasne penzionovaný, tým menej smia byť prepustení zmluvní robotníci Slováci, ktorých rozhodne žiadame preuspôbiť na riadnych trvalých robotníkov, aby na slovenskej pôde v prvom rade oni našli pre svoje ubiedené rodiny vyživenie, aby na najväčšie udivenie celého sveta, nemuseli zo svojej oslobodenej vlasti ešte hŕfnejšie vyvandrovať za chlebom všelikade za more, ako za bývalých časov najkrutejšieho uhnetenia. V záujme dobrej veci nášho upevňujúceho sa štátu úctive Vás upozorňujeme, pán Prezident, zvlášť na túto dôležitú otázku a prosíme Vás, aby ste sa nás Slovákom pri realizovaní tejto rázne, po otcovsky zastať ráčili a akékoľvek novšie krivdenie Slovákom, alebo ich prepúšťaniu či už pod titulom znižovania počtu zamestnanectva, alebo pod inou zámenkou, svojou najvyššou vážnosťou, raz navždy zamedzili.

b) V Prešove bolo uprázdnené miesto prednostu stanice. Medzi uchádzačmi boli aj traja inšpektori Slováci. A hoci výnos ministerstva železníc čís[lo] 65433. prez. 2. ex. 23 zo dňa 5. IV. 1924, bod 4. pri uchádzaní na prednostenské miesta dáva prednosť Slovákom, predseda menovali tam prednostu z Leopoldova, českého Nemca Živnústku, a Slovákom to samé ministerstvo vyhlásilo za menej kvalifikovaných, i keď vieme, že keď koho menujú za inšpektora, to je už garancia na to, že ten je súci aj za prednostu stanice. Združenie slovenských odborových organizácií úctivo žiada, aby podobné, Slovákom urážajúce a ponížujúce krivdy už raz prestali jestvovať; zamedzenie týchto Z[druženie] s[lovenských] o[dborových] o[rganizácií] vidí len tak zabezpečené, keď na Slovensku všetky vedúce miesta vo všetkých odvetviach štátnej správy budú výlučne Slovákami obsadené, čo drží za potrebné rozhodne previesť, lebo podobných prípadov sa veľmi mnoho vyskytuje, ktoré sú zárodkom neželanej, všeobecnej rozhorčenosti a roztrpčenosti na Slovensku.

c) Pri riaditeľstve štát[ných] železníc v Košiciach robia sa mnohé neprístojnosti. Riaditeľ inž. Danko počína si natoľko byrokraticky, že deputáciu, alebo stránku so zástupcom Zväzu slovenských železničiarov nikdy nechce prijať; na výsluch pripúšťa k sebe vždy

len jednu osobu, aby nebolo svedka, keď so Slováckmi nekorrektne pokračuje. Združenie slovenských odborových organizácií úctive žiada riaditeľa Danku a jeho pomocníka prednostu odborov Chmelíka zo Slovenska odstrániť a na ich miesta úctive prosí schopnejších ľudí, v prvom rade Slovákov. Konkrétne prípady pripojujeme.

K ilustrovaniu, ako sa na Slovensku so Slováckmi narába, mimochodom spomenieme, že pri košickom riaditeľstve železníc prihodili sa už i také prípady, že zmluvní robotníci Slováci, keď v ich blízkej rodine mali – napr. brat, matka, sestra – nejaký malý majetok, už boli na základe tom zo služby prepustení. Oproti tomu však vieme zas prípady, že z po-medzi exponovaných sú pri tej istej železnici z jednej rodiny aj 5–6 členovia zamestnaní.

d) Žiadame súrne vyriešenie krikľavej otázky učiteľskej na Slovensku spravodlivým urovnoprávnením slovenského neštátneho učiteľstva skrz rozšírenie platnosti paritného zákona zo dňa 23. mája 1919 čís[lo] 274 Z[bierky] z[ákonov] a n[ariadení] i na Slovensko, na čo bola vláda splnomocnená samým paritným zákonom (:2. odst[avec] I. článku:), aby vládny nariadením určila čas, kedy má nastať platnosť paritného zákona i mimo zemí historických.

e) Žiadame zrušenie výnosu ministerstva školstva a národnej osvety zo dňa 19. júna 1923 čís[lo] 6049 prez. a žiadame i pre neštátne učiteľstvo na Slovensku vyplácať 50 % zvýšeného drahotného prídavku spätnou platnosťou od 1. januára 1923, ktoré mu boli zastavené bez akéhokoľvek právneho podkladu.

f) Zamestnanci štátnych naftových dolov v Gbeloch podali žiadosť na ministerstvo verejných prác a na Ústrednú správu štátnych baníckych a hutníckych závodov v Prahe ešte dňa 4. júna 1921, v ktorej žiadosti žiadali postavenie štátnej obecnej školy na závodoch. S vecou, ktorá je pre výchovu dietok výšspomenutých št[átnych] zamestnancov veľmi naliehavou, sa ľahkomyselne odďaľuje; Združenie slovenských odborových organizácií dôrazne žiada, aby táto škola hneď bola na spomenutom závode zriadená.

Konečne pripomíname, že doposiaľ už traja spolkoví predsedovia za to, že stoja na čele slovenských odborových spolkov, mali byť neodôvodnene preložený. Títo boli: Štefan Surovjak, predseda Zväzu slovenských železničiarov v Žiline, Štefan Švaro, predseda Spolku slovenských baníkov a hutníkov v Gbeloch a najnovšie Karol Murgaš, predseda Spolku profesorov Slovákov v Košiciach. Organizačná činnosť slovenských stavovských spolkov takýmto činom je systematickéne prekážaná a hatená. Funkcionári prekladaním a členovia spolkov rôznymi perzekúciami sú znemožňovaní.

Slovenské robotníctvo, zamestnanectvo, úradníctvo, učiteľstvo, profesori sú vrchnosťami systematickéne prenasledovaní, zvlášť vtedy, keď sú nie príslušníkmi vládnych politických strán, alebo rôznych pokrokových združení a ustanovizní, čím sú oni v uplatňovaní svojich občianskych práv protiústavne násilne hatení a prekážaní.

Po tomto opätovne Vás žiadame, pán Prezident, ráčte svojim najvyšším vplyvom a svojou otcovskou láskou zasadiť sa za odčinenie krívd slovenského zamestnanectva – aby Vaším láskavým pričinením na Slovensku zase zavládla pravda, spravodlivosť a právo.

V najhlbšej úcte oddaní za

Združenie slovenských odborových organizácií v Žiline<sup>c</sup>

Juraj Šlota<sup>d</sup>  
tajomník Z. S. O. O.

posl[anec] Anton Hancko<sup>d</sup>  
predseda Z. S. O. O.

**DOPIS - MEMORANDUM**

AKPR, f. KPR, inv. č. 1060/A, č. j. k A 1741/23, k. 152. Originál, strojepis.

- a – Adresováno: Pánu T. G. Masarykovi, prvému prezidentovi Republiky Česko-Slovenskej v Topoľčiankach.
- b – Podtrženo v textu.
- c – Razítko organizace.
- d – Vlastnoruční podpis perem.
- 1 – Zákon č. 274/1919 Sb. z. a n. ve znění zákona č. 215/1922 Sb. z. a n. přiznal učitelům služební příjmy rovné těm, které náležely státním úředníkům stejného dosaženého vzdělání a příslušných hodnostních třídách a skupinách.

PS TGM

P. Sochán T. G. Masarykovi<sup>a</sup>  
Bratislava, 17. září 1924

/126

Pane prezidente!

Od 40 rokov pracujem na poli slovenského národopisu. Nazbieral a spracoval som veľa vecného, obrazového a menovite slovného materiálu. Usporiadal som výstavy, robil prednášky a uverejnil som doposiaľ vyše 300 odborných článkov v rozličných časopisoch i vydal viac osobitných kníh a spisov, dľa všeobecného úsudku všetko cenných vecí.

Abý som mohol intenzívnejšie pracovať týmto smerom a pripútať k práci aj iných, za účelom vyčerpať čím skorej, kým nevyhynie, nádherný poklad uložený v práci, vo zvykoch a v pamäti slovenského ľudu, podal som bol začiatkom roku 1920 na ministerstvo pre správu Slovenska návrh na zriadenie národopisného ústavu, ktorý by túto akciu úspešne viedol úradnou cestou. Veci ujal sa pán minister Mičura a dorozumejúť sa s pánom ministrom Šustom v Prahe, vyzval ma napísať o veci memorandum. Tomu som ihneď vyhovel. Dňa 30. decembra 1920 osmelil som sa poprosiť Vás, pane prezidente, aby ste sa veci ujať ráčil a pánov ministrov povzbudil vec uskutočniť.<sup>1</sup> Dotyčný môj prísip dovoľujem si tu v kópii A pripojiť.<sup>2</sup> Ráčili ste tak vo svojej láskavosti skutočne pánov ministrov zo svojej strany upozorniť na môj návrh, ako o tom svedčí prísip Vašej kabinetnej kancelárie zo dňa 11. ledna 1921 č. 53 a potom znova zo dňa 25. května 1921 č. 7836.

Konečne vec bola pridelená pánu dr. Zd[eňkovi] Wintrovi, sekčnému šéfovi v ministerstve národnej osvety, ktorý dňa 18. září 1921 č. j. 47982 vybavil vec tak, že ju odložil ad acta, ako to svedčí tu pod B pripojená kópia.<sup>3</sup>

Ďalšie moje kroky i ministerstva bratislavského u pána dr. Zd[eňka] Wintra zostali vôbec nepovšimnuté.